

Fimmtudaginn 30. apríl 1998.

Nr. 226/1997.

Jón Einar Jakobsson

(Jón Steinar Gunnlaugsson hrl.)

gegn

Búnaðarbanka Íslands hf.

(Brynjólfur Kjartansson hrl.)

Tryggingarbréf. Veðsetning. Sératkvæði.

Dómur Hæstaréttar.

Mál þetta dæma hæstaréttardómaramarnir Pétur Kr. Hafstein, Garðar Gíslason, Guðrún Erlendsdóttir, Haraldur Henrysson og Hrafn Bragason.

Áfrýjandi skaut málinu til Hæstaréttar með stefnu 23. maí 1997, og krefst hann þess aðallega, að málinu verði vísað heim í hérað til löglegrar meðferðar og dómsuppkvaðningar að nýju. Til vara krefst hann þess að verða sýknaður af öllum kröfum stefnda, en til þrautavara, að dómkröfur stefnda verði lækkaðar verulega. Í öllum tilvikum krefst hann málskostnaðar í héraði og fyrir Hæstarétti.

Stefndi krefst staðfestingar héraðsdóms og málskostnaðar fyrir Hæstarétti.

Hinn 1. janúar 1998 tók Búnaðarbanki Íslands hf. við rekstri og starfsemi Búnaðarbanka Íslands samkvæmt lögum nr. 50/1997 um stofnun hlutafélaga um Landsbanka Íslands og Búnaðarbanka Íslands.

I.

Framsetning á kröfum stefnda í héraðsstefnu er ekki sem skyldi og ekki að öllu í samræmi við fram lögð gögn. Þetta þykir þó ekki hafa komið að sök, enda voru gögnin ljós og veittu nægan grundvöll til, að málið yrði dæmt að efni. Áfrýjandi féll undir rekstri málsins í héraði frá frávísunarkröfu, sem hann hafði uppi í greinargerð sinni. Þykja ekki næg efni til að vísa málinu frá héraðsdómi án kröfu.

Aðalkrafa áfrýjanda um heimvísun málsins er einkum studd því, að í dómsorði héraðsdóms sé stefnda veittur dómur um allt aðrar kröfur en hann hafi sjálfur gert í málinu. Þá sé í dómsorðinu veitt

viðurkenning á veðrétti stefnda ósundurgreint á milli fasteignarhluta og einnig fyrir miklu hærri fjárhæð en nemur samanlögðum fjárhæðum þeirra tryggingarbréfa, sem byggt er á í málinu.

Fallist er á það með áfrýjanda, að orðalag í dómsorði hins áfrýjanda dóms sé ekki ótvírætt, einkum að því er varðar fjárhæðir þeirra veðréttinda, sem viðurkennd eru í dóminum. Í málflutningi lögmanns stefnda fyrir Hæstarétti kom fram sá skilningur, að í greinilegri tilvísun til einstakra tryggingarbréfa í dómsorðinu fælist, að hinn viðurkenndi veðréttur væri takmarkaður við fjárhæð hvers bréfs. Að þessu athuguðu og með hliðsjón af því, að héraðsdómari hefur tekið rökstudda afstöðu til þeirra málsástæðna, sem áfrýjandi reisir málatilbúnað sinn á, þykir ofangreindur annmarki ekki eiga að leiða til ómerkingar héraðsdóms og heimvísunar hans.

II.

Eins og fram kemur í héraðsdómi, lýtur ágreiningur aðila málsins að því, hvort viðaukar þeir, er ritaðir voru 30. janúar 1987 á þau þrjú tryggingarbréf, sem vísað er til af hálfu stefnda, veiti veðrétt í þar veðsettum eignum, og ef svo er, fyrir hvaða fjárhæðum. Einnig er um það deilt, hvort krafa á hendur Norræna útflutningsféluginu – Norrex hf. verði byggð á þeim víxli, sem liggur til grundvallar kröfu stefnda í málinu og dæmt var um í Héraðsdómi Reykjavíkur 28. febrúar 1994.

Áfrýjandi hafði gefið út umrædd tryggingarbréf til stefnda 21. janúar 1981, 12. febrúar 1985 og 1. júlí 1985, en síðastnefnda bréfið var jafnframt gefið út í nafni einkafyrirtækis áfrýjanda, Bústofns. Með bréfunum voru stefnda veðsettir nánar tilgreindir eignarhlutar áfrýjanda í Aðalstræti 9 í Reykjavík til tryggingar víxilskuldum og öðrum skuldum og skuldbindingum, í hvaða formi sem væri, er áfrýjandi skuldaði eða kynni að skulda að tilteknum fjárhæðum. Í viðaukunum 30. janúar 1987 fólust yfirlýsingar um, að bréfin væru einnig til tryggingar skuldum Norræna útflutningsfélagsins – Norrex hf., en að öll ákvæði bréfanna að öðru leyti stæðu óbreytt. Áfrýjandi og eiginkona hans undirrituðu þá fyrir hönd hlutafélagsins, en þau voru þar bæði stjórnarmenn og áttu saman 97% hlutafjárins. Orðalag viðaukanna ber ótvírætt með sér, að þær tryggingar, sem áfrýjandi hafði áður með undirskriftum sínum á tryggingarbréfin veitt

stefnda í tilgreindum eignum vegna eigin skuldbindinga og Bústofns, ættu einnig að ná til skuldbindinga hlutafélagsins. Áfrýjandi var stjórnarformaður þess, framkvæmdastjóri og annar aðaleigandi, en jafnframt því var hann þinglýstur eigandi þeirra eigna, sem veðsettar voru samkvæmt tryggingarbréfunum. Af gögnum málsins verður og að telja ljóst, að til viðaukanna var stofnað vegna viðskipta, sem áfrýjandi stóð að. Þegar til þessa er litið svo og atvika að umræddum gerningum, sem rakin eru í héraðsdómi, verður fallist á þá niðurstöðu hans, að líta verði á undirritun viðaukanna sem gildar veðsetningar af hálfu áfrýjanda.

Með skírskotun til forsendna héraðsdóms er og staðfest niðurstaða hans um, að hafna beri þeirri málsástæðu áfrýjanda, að umræddar tryggingar nái aðeins til skulda Norræna útflutningsfélagsins – Norrex hf., sem stofnað hafði verið til 30. janúar 1987. Þá verður einnig fallist á þá úrlausn hans, að tryggingin nái til skuldbindingar, sem félagið stofnaði til gagnvart BNE Swedbank í Lúxemborg í febrúar 1991.

III.

Samkvæmt framansögðu er það niðurstaða málsins, að viðurkennt verður, að skuld Norræna útflutningsfélagsins – Norrex hf. við stefnda samkvæmt dómi Héraðsdóms Reykjavíkur 28. febrúar 1994, að höfuðstól 28.666.751,50 krónur auk dráttarvaxta og málskostnaðar samkvæmt dóminum, sé tryggð með veðrétti samkvæmt fyrrgreindum þremur tryggingarbréfum, svo langt sem þau ná, eins og nánar verður tilgreint í dómsorði. Ekki þykja efni til, að greiðsla 7. apríl 1994, að höfuðstól 310.709 krónur, komi til frádráttar tryggingu samkvæmt bréfi 12. febrúar 1985, enda er hér um að ræða tryggingarbréf, en ekki skuldabréf. Líta verður svo á, að í ákvæðum tryggingarbréfs 1. júlí 1985 felist, að miða skuli við gengi kanadískra dollara á greiðsludegi.

Staðfest er málskostnaðarákvæði héraðsdóms. Eftir þessum úrslitum verður áfrýjandi hins vegar gert að greiða stefnda málskostnað fyrir Hæstarétti, eins og segir í dómsorði.

D ó m s o r ð:

Viðurkennt er, að skuld Norræna útflutningsfélagsins – Norrex hf. við stefnda, Búnaðarbanka Íslands hf., samkvæmt dómi Héraðsdóms Reykjavíkur 28. febrúar 1994, að höfuðstól 28.666.751,50 krónur, auk dráttarvaxta og málskostnaðar samkvæmt þeim dómi, sé tryggð með veðrétti samkvæmt eftirgreindum tryggingarbréfum, svo langt sem þau ná, þannig:

Tryggingarbréfi 21. janúar 1981 með þinglýsingarnúmeri 1443/81 með veðrétti í eignarhluta áfrýjanda, Jóns Einars Jakobssonar, þ. e. 1/6 hluta 2. hæðar í Aðalstræti 9, Reykjavík, fyrir allt að 200.000 krónum, auk dráttarvaxta og kostnaðar.

Tryggingarbréfi 12. febrúar 1985 með þinglýsingarnúmeri 13228/85 með veðrétti í eignarhlutum áfrýjanda, merktum II, XV og XVII í 2. hæð í Aðalstræti 9 í Reykjavík, fyrir allt að 4.000.000 krónum auk dráttarvaxta og kostnaðar.

Tryggingarbréfi 1. júlí 1985 með þinglýsingarnúmeri 27961/85 með veðrétti í eignarhluta áfrýjanda, merktum II, V, XVII og XV í 2. hæð í Aðalstræti 9, Reykjavík, fyrir allt að 150.000 kanadískum dollurum auk vaxta, dráttarvaxta og kostnaðar.

Málskostnaðarákvæði héraðsdóms er staðfest.

Áfrýjandi greiði stefnda 200.000 krónur í málskostnað fyrir Hæstarétti.

S é r a t k v æ ð i**Guðrúnar Erlendsdóttur**

Dómkröfur stefnda í héraðsdómsstefnu voru þær, að viðurkennt yrði með aðfararhæfum dómi, að hann ætti veðrétti í tilteknum eignarhlutum í fasteign áfrýjanda, Aðalstræti 9 í Reykjavík. Byggðust kröfurnar á þremur tryggingarbréfum, að fjárhæð 200.000 krónur, 4.000.000 krónur og 150.000 kanadískir dollarar. Í tveimur bréfanna hafði verið veittur veðréttur í fleiri en einum eignarhluta áfrýjanda í fasteigninni til tryggingar þeirri skuld, sem bréfið kvað á um. Stefndi krafðist aðskilinnar viðurkenningar á veðrétti í eignarhlut-

unum og í hverju tilviki fyrir allri fjárhæð bréfsins, þannig, að krafist var viðurkenningar á veðrétti fyrir margföldum þeim fjárhæðum, sem tryggingarbréfin hljóðuðu um. Var þessi kröfugerð í engu samræmi við fram lögð gögn. Ég tel, að hér sé um svo mikla annmarka á kröfugerð að ræða, að óhjákvæmilegt sé að vísa málinu frá héraðsdómi ex officio. Með því að meiri hluti dómenda hefur komist að annarri niðurstöðu, ber mér, sbr. 2. mgr. 165. gr. laga nr. 91/1991 um meðferð einkamála, að greiða atkvæði um efni máls.

Framangreind tryggingarbréf gaf áfrýjandi út til stefnda 21. janúar 1981, 12. febrúar 1985 og 1. júlí 1985 til tryggingar skuldum sínum að tilteknum fjárhæðum. Hinn 30. janúar 1987 voru undirritaðir viðaukar á tryggingarbréfin, þess efnis, að bréfin væru einnig til tryggingar skuldum Norrex hf. Viðaukar þessir voru undirritaðir af áfrýjanda og eiginkonu hans fyrir hönd hlutafélagsins, en ekki af áfrýjanda persónulega, svo sem nauðsyn bar til, þar sem hann var eigandi hinna veðsettu fasteignarhluta. Áfrýjandi bar fyrir dómi, að til hefði staðið, að Norrex hf. eignaðist þessa fasteignarhluta og tilgangurinn með viðaukunum hefði verið að stofna til veðréttar til tryggingar skuldum félagsins, eftir að þeir væru komnir í þess eigu. Til þess kom ekki, og varð Norrex hf. aldrei eigandi fasteignarhlutanna. Gögn málsins bera með sér, að starfsmenn stefnda hafi ekki litið svo á, að tryggingarbréfin næðu yfir skuldir Norrex hf., og í kröfulýsingu stefnda í þrotabú Norrex hf. er kröfunni lýst sem almennt kröfu í þrotabúið og ekki tekið fram, að hún njóti veðréttar. Stefndi samdi viðaukana og gekk frá þeim á tryggingarbréfin. Gera verður ríkar kröfur til bankastofnana um frágang á slíkum skjölum. Við veðsetningar á fasteignum er það skilyrði, að til þeirra sé stofnað af þinglýstum eiganda hinnar veðsettu fasteignar. Ég tel því, að með framangreindum viðaukum á tryggingarbréfin hafi ekki verið stofnað til gildrar veðsetningar til tryggingar skuldum Norrex hf. við stefnda og beri því að sýkna áfrýjanda af kröfum stefnda og dæma honum málskostnað úr hans hendi í héraði og fyrir Hæstarétti.

Dómur Héraðsdóms Reykjaness 27. febrúar 1997.

I.

Mál þetta, sem dómtekið var 26. þessa mánaðar, var höfðað með þingfestingu þess 28. febrúar 1995.

Stefnandi er Búnaðarbanki Íslands, aðalbanki, kt. 490169-1219, Austurstræti 5, Reykjavík.

Stefndi er Jón Einar Jakobsson, kt. 161237-6559, Hegranesi 35, Garðabæ.

Dómkröfur stefnanda.

Þess er krafist, að viðurkennt verði með aðfararhæfum dómi, að stefnandi eigi upphaflega 6. veðrétt og uppfærslurétt í 5,18% eignarhluta stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/6 hluti 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 4,70% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, að höfuðstólsfjárhæð 200.000 kr., auk dráttarvaxta og alls kostnaðar.

Pá er þess krafist, að viðurkennt verði með aðfararhæfum dómi, að stefnandi eigi upphaflega 6. veðrétt og uppfærslurétt í 5,18% eignarhluta stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/6 hluti 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 4,70% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, að höfuðstólsfjárhæð 4.000.000 kr., auk dráttarvaxta og alls kostnaðar.

Pá er þess enn krafist, að viðurkennt verði með aðfararhæfum dómi, að stefnandi eigi upphaflega 1. veðrétt og uppfærslurétt í 5,12% eignarhluta stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 2. hæð, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 6,53% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, að höfuðstólsfjárhæð 4.000.000 kr., auk dráttarvaxta og alls kostnaðar.

Enn fremur er þess krafist, að viðurkennt verði með aðfararhæfum dómi, að stefnandi eigi upphaflega 1. veðrétt og uppfærslurétt í 3,00% eignarhluta stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/10 hluti 2. hæðar, þ. e. skrifstofuhúsnæði í suðvesturhorni 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 6,53% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, að höfuðstólsfjárhæð 4.000.000 kr., auk dráttarvaxta og alls kostnaðar.

Í fimmta lagi er þess krafist, að viðurkennt verði með aðfararhæfum dómi, að stefnandi eigi upphaflega 7. veðrétt og uppfærslurétt í 5,18% eignarhluta stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/6 hluti 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 4,70% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, að höfuðstólsfjárhæð CAD (kanadadollarar) 150.000,00, auk vaxta, dráttarvaxta og alls kostnaðar.

Næst er þess krafist, að viðurkennt verði með aðfararhæfum dómi, að stefnandi eigi upphaflega 2. veðrétt og uppfærslurétt í 5,74% eignarhluta

stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er hluti í norðvesturhorni 2. hæðar, ásamt tilheyrandi 5,74% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, að höfuðstólsfjárhæð CAD (kanadadollarar) 150.000,00, auk vaxta, dráttarvaxta og alls kostnaðar.

Þessu næst er þess krafist, að viðurkennt verði með aðfararhæfum dómi, að stefnandi eigi upphaflega 2. veðrétt og uppfærslurétt í 3,00% eignarhluta stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/10 hluti 2. hæðar, þ. e. skrifstofuhúsnæði í suðvesturhorni 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 6,53% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, að höfuðstólsfjárhæð CAD 150.000,00, auk vaxta, dráttarvaxta og alls kostnaðar.

Enn fremur er þess krafist, að viðurkennt verði með aðfararhæfum dómi, að stefnandi eigi upphaflega 1. veðrétt og uppfærslurétt í 5,12% eignarhluta stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 2. hæð, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 6,53% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, að höfuðstólsfjárhæð CAD 150.000,00, auk vaxta, dráttarvaxta og alls kostnaðar.

Loks er þess krafist, að viðurkennt verði með aðfararhæfum dómi, að ofangreindir veðréttir stefnanda standi til tryggingar kröfu stefnanda á hendur Norræna útflutningsfélaginu hf., kt. 670385-0949, Aðalstræti 9, Reykjavík, að fjárhæð 28.666.751,50 kr., ásamt dráttarvöxtum skv. 10. gr. vaxtalaga nr. 25/1987 af þeirri fjárhæð frá 25. 6. 1992 til greiðsludags, auk dráttarvaxta, sem leggjast við höfuðstól á tólf mánaða fresti, fyrst 25. 6. 1993, auk dæmds málskostnaðar 286.000 kr., auk hæstu lögleyfðra dráttarvaxta af málskostnaðarfjárhæð frá 15. 3. 1994. Jafnframt er krafist greiðslu málskostnaðar að mati réttarins, og beri málskostnaðarfjárhæð dráttarvexti skv. III. kafla vaxtalaga nr. 25/1987 frá 15. degi eftir dómsuppsögu til greiðsludags að viðbættum virðisaukaskatti á málflutningsþóknun.

Endanlegar dómkröfur stefnda, Jóns Einars Jakobssonar.

1) Aðallega, að hann verði sýknaður af aðalkröfu (fyrstu kröfu) stefnanda.

2) Enn fremur, að hann verði sýknaður af öllum öðrum kröfum stefnanda.

3) Til vara, að dómkröfur verði lækkaðar verulega.

4) Í öllum tilvikum er krafist málskostnaðar úr hendi stefnanda skv. mati dómsins að viðbættum virðisaukaskatti á málflutningsþóknun.

Stefndi krafðist þess upphaflega sem aðalkröfu, að málinu yrði vísað frá dómi, en frá þeirri kröfu hefur hann fallið.

Dómari reyndi sættir með aðilum, en án árangurs.

II.

Stefndi, Jón Einar Jakobsson, átti um árabíl viðskipti við stefnanda, bæði persónulega og vegna einkafirma síns, Bústofns. Síðar hófu einnig viðskipti við stefnanda hlutafélagin Bústofn og Norræna útflutningsfélagið – Norrex, sem stefndi, Jón Einar, var hluthafi í og í forsvari fyrir. Viðskiptin fólust m. a. í því, að stefnandi opnaði erlendar ábyrgðir fyrir Bústofn, sem stundaði m. a. innflutning og sölu innréttinga og húsgagna.

Vegna þessara viðskipta voru af hálfu stefnda, Jóns Einars, ýmist persónulega eða f. h. einkafirmans Bústofns gefin út tryggingarbréf til stefnanda á árunum 1984 og 1985 með veði í Aðalstræti 9, Reykjavík. Bréfin voru einnig undirrituð af Helgu Gudrun sem maka stefnda, Jóns Einars. Tryggingarbréfin voru ýmist gefin út til tryggingar skuldum stefnda, Jóns Einars, eða einkafirma hans, Bústofns. Bréfunum verður síðar lýst.

Árið 1985 stofnuðu stefndu ásamt öðrum hlutafélagið Norræna útflutningsfélagið – Norrex, sem stóð að útflutningi vikurs og gjalls. Var stefndi, Jón Einar, stjórnarformaður félagsins og stefnda, Helga Gudrun, í stjórn þess.

Stefnandi opnaði erlenda ábyrgð nr. 301–6324 fyrir hlutafélagið til Fællesbanken í Kaupmannahöfn 30. janúar 1987 fyrir láni, að fjárhæð USD 509.450. Sama dag og ábyrgðin var opnuð, gaf stefndi, Jón Einar, út f. h. Norrex hf. og afhenti stefnanda einritaðan vixil, að fjárhæð USD 509.450, en óútfylltan að öðru leyti. Á vixlinum var áletrunin „tryggingarvixilláb. no. 301–6324“. Á sama tíma undirritaði stefndi, Jón Einar, f. h. Norrex hf. ábyrgðartryggingu og umboð vegna vixilsins. Þar er stefnanda veitt umboð til að útfylla vixilformið með útgáfudegi og gjalddaga í samræmi við innlausnarkröfu stefnanda vegna hinnar erlendu ábyrgðar, ef til kæmi.

Sama dag og ábyrgðin var opnuð og tryggingarvixillinn gefinn út, undirrituðu stefndi og eiginkona hans viðauka, sem stefnandi hafði látið vélrita á tryggingarbréfin, er gefin voru út á árunum 1984 og 1985. Samkvæmt viðaukum þessum skyldu tryggingarbréfin einnig vera til tryggingar öllum skuldum Norræna útflutningsfélagsins-Norrex hf. við stefnanda. Að öðru leyti skyldu öll ákvæði tryggingarbréfanna gilda óbreytt.

Undir viðaukana var eftirfarandi texti vélritaður af hálfu stefnanda:

„Reykjavík, 30. 1. '87, F. h. Norrex hf.“

Undir þennan texta skrifar stefndi, Jón Einar, og undir hans nafni Helga Gudrun. Að auki skrifar stefndi, Jón Einar, undir alla viðaukana eigin hendi:

„Norrex h/f

J. E. Jakobsson“.

Meginágreiningur málsaðila snýst um það, hvort í undirritun stefnda og eiginkonu hans undir viðaukana felist gild veðsetning. Stefndi heldur því fram, að svo sé ekki, þar sem hann hafi einungis ritað undir viðaukana f. h. Norrex hf., en ekki sem þinglýstur eigandi viðkomandi eigna eða Helga Gudrun sem maki þinglýsts eiganda sérstaklega, eins og nauðsynlegt hefði verið, ef gild veðsetning ætti að verða.

Stefnandi telur á hinn bóginn, að í undirritun stefnda og eiginkonu hans f. h. Norrex hf. hafi jafnframt falist samþykki þeirra til veðsetningar sem þinglýsts eiganda og maka.

Verður nú gerð nánari grein fyrir útgáfu og efni tryggingarbréfa frá árunum 1984 og 1985 svo og áðurgreindum viðaukum.

21. 1. 1981 undirritaði stefndi sem útgefandi tryggingarbréf nr. 6048, sbr. dómskjal nr. 3. Samkvæmt tryggingarbréfinu gerði stefndi kunnugt, að til tryggingar skaðlausri og skilvísri greiðslu á víxilskuldbindingum við stefnanda, hvort sem það er höfuðstóll, vextir, dráttarvextir, kostnaður, þar með talinn innheimtukostnaður, hverju nafni sem nefnist, váttryggingargjald eða annað að engu undanskildu, svo og til tryggingar öllum skuldum og skuldbindingum sínum við stefnanda, í hvaða formi sem er, sem stefndi skuldar eða skulda kann, á hvaða tíma sem er, að höfuðstól allt að 200.000 kr., auk dráttarvaxta og alls kostnaðar, væri stefnanda veðsettur með 6. veðrétti og uppfærslurétti 5,18% eignarhluti stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/6 hluti 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 4,70% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber.

30. 1. 1987 var áritaður á tryggingarbréf þetta viðauki, þar sem stefndi og Gudrun Jakobsson gerðu kunnugt f. h. Norrex hf., þ. e. Norræna útflutningsfélagsins hf., kt. 490169-6559, Reykjavík, að tryggingarbréf þetta væri einnig til tryggingar öllum skuldum Norræna útflutningsfélagsins-Norrex hf. við stefnanda. Að öðru leyti skyldu öll ákvæði tryggingarbréfsins gilda óbreytt.

12. 2. 1985 undirritaði stefndi sem útgefandi tryggingarbréf nr. 6346, sbr. dómskjal nr. 4. Samkvæmt tryggingarbréfi þessu gerði stefndi kunnugt, að til tryggingar skaðlausri og skilvísri greiðslu á víxilskuldbindingum við stefnanda, hvort sem það er höfuðstóll, vextir, dráttarvextir, kostnaður, þar með talinn innheimtukostnaður, hverju nafni sem nefnist, váttryggingargjald eða annað að engu undanskildu, svo og til tryggingar öllum skuldum og skuldbindingum sínum við stefnanda, í hvaða formi sem er, þ. m. t. vegna ábyrgða, sem stefndi skuldar eða skulda kann stefnanda, á hvaða tíma sem er, að höfuðstól allt að 4.000.000 kr., auk dráttarvaxta og alls kostnaðar,

væri stefnanda veðsettur með 6. veðrétti og uppfærslurétti 5,18% eignarhluti stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/6 hluti 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 4,70% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, og með 1. veðrétti og uppfærslurétti 5,12% eignarhluti stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 2. hæð, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 6,53% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, og með 1. veðrétti og uppfærslurétti 3,00% eignarhluta stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/10 hluti 2. hæðar, þ. e. skrifstofuhúsnæði í suðvesturhorni 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber.

Í tryggingarbréfinu er tekið fram, að eignarhluti stefnda, sem merktur er nr. XV, sé 6,53% hússins. Stefnandi tekur fram vegna þessarar tilgreiningar, að átt sé við 6,53% eignarhluta í lóðarréttindum, en eignarhlutinn í húsinu sé 5,12%, sbr. veðbókarvottorð yfir þennan eignarhluta, dskj. 8.

30. 1. 1987 er áritaður á tryggingarbréf þetta viðauki, þar sem stefndi og Gudrun Jakobsson gerðu kunnugt f. h. Norrex hf., þ. e. Norræna útflutningsfélagsins hf., kt. 490169-6559, Reykjavík, að tryggingarbréf þetta væri einnig til tryggingar öllum skuldum Norræna útflutningsfélagsins – Norrex hf. við stefnanda. Að öðru leyti skyldu öll ákvæði tryggingarbréfsins gilda óbreytt.

1. 7. 1985 undirritaði stefndi sem útgefandi og Gudrun Jakobsson sem maki tryggingarbréf nr. 6367, sbr. dskj. nr. 5. Samkvæmt tryggingarbréfi þessu gerði stefndi kunnugt, að til tryggingar skaðlausri og skilvísri greiðslu á víxilskuldbindingum við stefnanda, hvort sem það er höfuðstóll, vextir, dráttarvextir, kostnaður, þar með talinn innheimtukostnaður, hverju nafni sem nefnist, váttryggingargjald eða annað að engu undanskildu, svo og til tryggingar öllum skuldum og skuldbindingum sínum við stefnanda, í hvaða formi sem er, þ. m. t. vegna ábyrgða, sem stefndi skuldar eða skulda kann stefnanda, á hvaða tíma sem er, að höfuðstól allt að CAD 150.000,00, auk dráttarvaxta og alls kostnaðar, væri stefnanda veðsettur með 7. veðrétti og uppfærslurétti 5,18% eignarhluti stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/6 hluti 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 4,70% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, og með 2. veðrétti og uppfærslurétti 5,74% eignarhluti stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er hluti í norðvesturhorni 2. hæðar, ásamt tilheyrandi 5,74% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, og með 2. veðrétti og uppfærslurétti 3,00%

eignarhluti stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 1/10 hluti 2. hæðar, þ. e. skrifstofuhúsnæði í suðvesturhorni 2. hæðar, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber, og með 2. veðrétti og uppfærslurétti 5,12% eignarhluti stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, sem er 2. hæð, ásamt yfirbyggingarrétti, tilheyrandi 6,53% eignarhluta í lóðarréttindum og öllu öðru, sem þeim hluta fylgir og fylgja ber.

30. 1. 1987 er áritaður á tryggingarbréf þetta viðauki, þar sem stefndi og Gudrun Jakobsson gerðu kunnugt f. h. Norrex hf., þ. e. Norræna útflutningsfélagsins hf., kt. 490169-6559, Reykjavík, að tryggingarbréf þetta væri einnig til tryggingar öllum skuldum Norræna útflutningsfélagsins – Norrex hf. við stefnanda. Að öðru leyti skyldu öll ákvæði tryggingarbréfsins gilda óbreytt.

Skuld sú, sem krafist er, að veðrétturinn tryggi, er samkvæmt dómi Héraðsdóms Reykjavíkur, upp kveðnum 28. febrúar 1994, í máli stefnanda gegn Norræna útflutningsfélaginu.

Áðurgreind ábyrgð stefnanda á erlendu láni Norræna útflutningsfélagsins – Norrex hf. hefur samkvæmt gögnum málsins gengið til láns félagsins hjá Hafnia Erhvervsbank í Kaupmannahöfn, og er það ágreiningslaust.

22. febrúar 1991 fer stefndi, Jón Einar, þess á leit við stefnanda f. h. Norrex hf., að stefnandi samþykki breytingu á ábyrgð 301–6324, USD 509.450 á þann veg, að ábyrgðin taki nú til BNE Swedbank í Lúxemborg, sem tekið hafi að sér að veita lánið með sömu kjörum og áður, þ. e. 1% yfir Libor-vöxtum til tólf mánaða frá afhendingardegi fjárens með vaxtagreiðslu og „roll-over“ á sex mánaða fresti. Norrex hf. hafi talið hagkvæmast að leita annars lánveitanda vegna lánsins.

Í framhaldi þessa erindis Norrex hf. gaf stefnandi City-Bank fyrirmæli um að greiða Hafnia Erhvervsbank USD 533.047,44, en áður hafði stefnandi fengið afrit af kröfu Hafnia Erhvervsbank á Norrex hf., sem þá nam USD 533.047,44 (USD 509.450 + vextir USD 23.597,44).

25. febrúar 1991 stofnaði stefnandi ábyrgð hjá BNE Swedbank nr. 301–7071 til tryggingar skuld Norrex hf., að fjárhæð USD 509.450 ásamt vöxtum.

26. febrúar 1991 óskar stefnandi þess við BNE Swedbank, að USD 509.450 verði lagðir inn á reikning hjá City-Bank.

27. febrúar greiðir BNE Swedbank City-Bank USD 509.450. Stefnandi færir þessa greiðslu (USD 509.450 eða ÍSK 28.203.152,00) sem innborgun inn á ábyrgðarskuld Norrex hf. nr. 301–6324 („value“-dagur 27. 2. '91).

Eftir þessa bókun er skuld Norrex hf. samkvæmt ábyrgð 301–6324 1.347.398 kr. Hinn 13. 3. '91 bættust við skuldina vextir, að fjárhæð USD 4.619.74 (263.002 kr.). Eftir það er skuldin 1.610.400 kr.

Upplýsingar um framangreindar fjármunahreyfingar er að finna í yfirlýsingu Kjartans Páls Einarssonar, fyrrum yfirmanns erlendra ábyrgða hjá stefnanda, dskj. 22, sem staðfesti yfirlýsinguna fyrir dóminum. Þessar upplýsingar eru í samræmi við gögn, sem yfirlýsingunni fylgja.

Í yfirlýsingunni segir nefndur Kjartan Páll enn fremur, að það hafi að sjálfsögðu verið forsenda þessarar breytingar, sem bæði stefnandi og stefndi, Jón Einar, hafi gert sér grein fyrir og verið sammála um, að trygging vegna nýrrar ábyrgðar hjá BNE Swedbank væri hin sama og hjá Hafnia Erhvervsbank, þ. e., að tryggingarvixill, að fjárhæð USD 509.450, sem settur var til tryggingar skuld vegna ábyrgðar nr. 301–6324, stæði áfram til tryggingar hinni nýju ábyrgð, enda hafi hin nýja ábyrgð verið til komin í beinu og órjúfanlegu framhaldi af skuld Norrex hf. vegna láns hjá Hafnia Erhvervsbank, sem tryggt var með ábyrgð nr. 301–6324. Þótt skipt hafi verið um ábyrgðarbanka og ábyrgðarnúmer, sé um sömu skuld að ræða.

Pá segir í nefndri yfirlýsingu, að 26. febrúar þurfti stefnandi að innleysa ábyrgð nr. 301–7071 með greiðslu til BNE Swedbank, að fjárhæð USD 551.094,88, auk kostnaðar og vaxta, samtals 32.737.644 kr. Þetta má ráða af fylgiskjali með dskj. 22 og sætir ekki ágreiningi.

Fram hafa verið lögð í málinu bréf stefnda, Jóns Einars, 8 (memo), til stefnanda, dagsett 6. maí 1991 og 10. janúar 1992, þar sem tíundaðar eru persónulegar skuldir stefnda við stefnanda og skuldir hlutafélaganna Bústofns hf. og Norrex hf. Þar eru og tíundaðar eignir stefnda. Gögn þessi eru til komin vegna viðræðna aðila um heildarlausn á skuldum félaganna við stefnanda og sýna ýmsar tillögur stefnda í þeim efnum. Þessar viðræður aðila leiddu ekki til samkomulags aðila um skuldaskil.

Með bréfi til stefnanda, dagsettu 25. júní 1992, tilkynnir stefndi, Jón Einar, að sér hafi borist hagstætt tilboð í eign sína að Aðalstræti 9 í Reykjavík, sem hann hyggist fallast á. Skilyrði tilboðsins sé m. a., að hann leysi af eigninni áhvílandi veð stefnanda. Til þess að geta staðið við samþykki á boðinu sé sér því nauðsyn að innleysa veðin. Í bréfinu býðst stefndi til að leysa inn þau veð, sem að réttum lögum kunni að hvíla á eignunum Aðalstræti 9, Reykjavík, og Hegranesi 35 og Haukanesi 22, Garðabæ, og honum beri að greiða, allt gegn afhendingu á viðkomandi veðskjöllum og þeim skulda-viðurkenningum, sem þau séu til tryggingar fyrir. Pá vísar stefndi til bréfs síns 10. janúar 1992, þar sem hann nefnir ýmsar leiðir til uppgjörs. Í bréfinu óskar stefndi eftir fundi um þetta með stefnanda.

Sama dag og bréf stefnda er ritað og það afhent stefnanda, er af hálfu stefnanda gripið til tveggja tryggingarvixilseyðublaða, sem stefnanda voru afhent á árunum 1985 og 1986, annars vegna ábyrgðar stefnanda nr. 101478,

út gefinnar 21. 6. 1985 til Royal Bank of Canada vegna stefnda, Jóns Einars/Bústofns, og Lava Marketing INC., Toronto, Kanada, sem var út gefið af Garðari Garðarssyni lögmanni og samþykkt af stefnda, Jóni Einari, og ábekt af stefndu, Helgu Gudrun, en var óútfyllt, að því er útgáfudag og gjalddaga varðar, sbr. ábyrgðartryggingu og umboð, sem víxileyðublaðinu fylgdi, og hins vegna ábyrgðar stefnanda nr. 102452, út gefinnar til Royal Bank of Canada vegna stefnda, Jóns Einars, og Norrex hf., sem út gefið var af Garðari Garðarssyni lögmanni og samþykkt af stefnda, Jóni Einari, en var óútfyllt, að því er varðaði útgáfudag, gjalddaga og fjárhæð, sbr. ábyrgðartryggingu og umboð, sem víxileyðublaðinu fylgdi, en þar var stefnanda heimiluð útfylling í samræmi við innlausnarkröfur stefnanda.

Stefnandi skráði útgáfudaginn 25. 6. 1992 á báða víxlana og skráði fjárhæðina 32.732.644 kr. á síðartalda víxilinn, sömu fjárhæð og nam innlausn stefnanda á ábyrgð nr. 7071 hjá BNE Swedbank í Lúxemborg 26. febrúar 1992. Víxlarnir voru afsagðir sökum greiðslufalls 25. 6. 1992, og daginn eftir var gert löghald fyrir víxlunum í eignum stefnda, Jóns Einars, að Aðalstræti 9 í Reykjavík og í fasteignunum Hegranesi 35 og Haukanesi 22, Garðabæ. Stefnandi höfðaði ekki staðfestingarmál vegna löghaldanna og hefur aflétt þeim af viðkomandi eignum. Samkvæmt bréfi lögmanns stefnanda til Garðars Garðarssonar, dagsettu 14. júlí 1992, er viðurkennt, að útfylling víxla þessara hafi verið mistök, og er lögmaðurinn beðinn afsökunar á þeim óþægindum, sem hann kunni að hafa orðið fyrir.

Samkvæmt gögnum málsins voru ábyrgðir, sem þessir víxlar voru fyrir, greiddar á þessum tíma og því hlutverki víxilábyrgðanna lokið.

Með stefnu, dagsettri 1. júní 1993, höfðaði stefnandi mál á hendur Norræna útflutningsfélaginu til greiðslu á 28.666.751,50 kr. samkvæmt eigin víxli, að fjárhæð USD 509.450, út gefnum af stefnda, Jóni Einari, f. h. Norrex hf. til greiðslu við sýningu. Með dómi Héraðsdóms Reykjavíkur 28. febrúar 1994 var Norræna útflutningsfélagið hf. dæmt til að greiða stefnanda 28.666.751,50 kr. með dráttarvöxtum skv. 10. gr. vaxtalaga frá 25. júní 1992 til greiðsludags og 286.000 kr. í málskostnað.

Hér var um að ræða víxil þann, sem stefnanda var afhentur vegna opunar ábyrgðar 301–6324 30. janúar 1987.

Í máli þessu krefst stefnandi þess, að viðurkennt verði, að þeir veðréttir, sem hann krefst staðfestingar á, standi til tryggingar kröfu stefnanda á hendur Norræna útflutningsfélaginu hf. samkvæmt ofangreindum dómi.

Með bréfi, dagsettu 26. 9. 1995, krefst stefndi þess, að stefnandi afhendi sér víxla og tryggingarbréf, sem séu í vörslum bankans, þar sem viðskiptum við bankann sé nú lokið.

Við aðalmeðferð málsins gáfu skýrslur: stefnda, Helga Gudrun, Kjartan Páll Einarsson, útibússtjóri hjá stefnanda, Þorvaldur Einarsson, yfirlögfræðingur stefnanda, Fjóla Magnúsdóttir, fyrrverandi ritari í lögfræðideild stefnanda, og Sigurður Sveinsson, fyrrverandi borgarfégeti. Þá er einnig í máli þessu stuðst við munnlegar skýrslur aðila og vitna í málinu nr. E-260/1995: Búnaðarbanki Íslands gegn Jóni Einari Jakobssyni og Helgu Gudrun Jakobsson, þar sem krafist er viðurkenningar veðréttta samkvæmt tryggingarbréfum í eignarhlutum stefnda og Helgu Gudrun Jakobsson í fasteignumum Hegranesi 35 og Haukanesi 22, Garðabæ, til tryggingar sömu kröfu og í máli þessu, en þá gáfu skýrslur: stefnda, Helga Gudrun Jakobsson, Jakob Ármannsson, aðstoðarmaður bankastjóra stefnanda, nú látinn, Guðmundur Björnsson, fulltrúi sýslumannsins í Hafnarfirði, og María Jörgensen, deildarstjóri í lögfræðideild stefnanda

III.

Dómkröfur sínar reisir stefnandi á því, að hann hafi í höndum fullgild tryggingarbréf og að efni þeirra veiti sér veðrétt, sem sé í fullu samræmi við dómkröfur sínar í máli þessu. Tryggingarbréfunum hafi verið þinglýst án at-hugasemda, sbr. veðbókavottorð úr veðmálabók sýslumannsins í Reykjavík, dómskjöl nr. 7–10, sem sýni, að skráðir eru framangreindir veðréttir stefnanda. Tryggingarbréfin veiti stefnanda veð í eignum, sem stefndi á.

Stefnandi eigi jafnframt framangreinda fjárkröfu á hendur Norræna út-flutningsfélaginu hf. á grundvelli dóms, sbr. diskj. 6, sem sé ógreidd. Stefnanda sé því nauðsyn að fá veðrétt sinn staðfestan gagnvart stefndu, þinglýstum eigendum hinna veðsettu eigna, með aðfararhæfum dómi, svo að stefnandi geti nýtt sér veðrétt sinn og fengið fullnustu kröfu sinnar af veðinu.

Stefnandi höfðar mál þetta á grundvelli almennra reglna kröfuréttar og veðréttar, 39. gr. laga nr. 68/1984, 3. gr. laga nr. 57/1949, sbr. 2. mgr. 98. gr. laga nr. 90/1991. Kröfur um veð fyrir dráttarvöxtum eru m. a. byggðar á 10. gr. laga nr. 25/1987, sbr. 2. mgr. 14. gr. sömu laga, sbr. 5. gr. laga nr. 67/1989 og 129. gr. laga nr. 91/1991.

Stefnandi höfðaði málið upphaflega enn fremur á grundvelli 17. kafla laga nr. 91/1991, en undir rekstri málsins hefur hann fallið frá þeim málsgrundvelli. Stefnandi mótmælir því á hinn bóginn, að stefndu komi að vörn-um gagnvart dómi Héraðsdóms Reykjavíkur 14. febrúar 1994.

Kröfu um dráttarvexti af höfuðstól reisir stefnandi á 10. gr. laga nr. 25/1987, sbr. 2. mgr. 14. gr. s. l., sbr. 5. gr. laga nr. 67/1989. Kröfu um máls-kostnað styður stefnandi 130. gr. laga nr. 91/1991. Kröfu um dráttarvexti á

dæmdan málskostnað miðar stefnandi við 4. mgr. 129. gr. laga nr. 91/1991. Kröfu um virðisaukaskatt byggir stefnandi á lögum nr. 50/1988, sbr. og reglugerð nr. 562/1989. Stefnandi sé ekki virðisaukaskattsskyldur, og sé honum því nauðsyn að fá dóm fyrir skatti þessum.

IV.

Helstu málsástæður og lagarök stefnda.

Sýknukröfur reisir stefndi einkum á eftirtöldum ástæðum:

1. Lögleg veðsetning hafi ekki stofnast í eignum stefndu með undirritun f. h. Norrex hf.

Á því er byggt, að umræddir viðaukar hafi verið undirritaðir af stjórnarmönnum í Norræna útflutningsfélaginu hf. f. h. félagsins að beiðni stefnanda. Þess hafi ekki verið farið á leit að svo stöddu, að veðsetning yrði fullkomnuð með yfirlýsingu veðeigenda þar um. Hvergi sé getið persónulegrar undirritunar, sem þó hefði verið einfalt mál, ef til þess hefði verið ætlast. Viðaukar þessir skuldbindi því ekki stefndu sem veðsala, og skorti allar yfirlýsingar veðeigenda um, að umræddar eignir þeirra séu til tryggingar skuldum Norræna útflutningsfélagsins hf. Til þess að veðsamningur stofnist, þurfi skýra og greinilega yfirlýsingu veðsala þar um samkvæmt eðli máls, meginreglum samningalaga, sbr. og m. a. 23. og 24. gr. þinglýsingalaga nr. 39/1978. Undirritun fyrir hönd hlutafélagsins sé ekki fullnægjandi og skuldbindi ekki eigendur veðsins.

Þá séu viðaukarnir samdir og ritaðir á tryggingarbréfin af lögfræðideild bankastofnunar, sem hafi sérfræðikunnáttu í lánastarfsemi og útgáfu veðskjala. Viðaukana beri því að skýra þröngt. Viðsemjendur ríkisbanka eigi að mega treysta því, að skrifleg ákvæði og skjöl frá hans hendi séu nákvæm og greinileg um þau atriði, er máli skipta og um er fjallað. Vafaatriði eigi að túlka viðsemjanda í hag.

Þá beri háttsemi stefnanda og viðbrögð hans síðar því og greinilega vitni, að skilningur hans hafi ætíð verið hinn sami og stefndu um, að veðin stæðu ekki til tryggingar skuldum Norræna útflutningsfélagsins hf. Það hafi fyrst verið í janúar 1995 og síðar í máli þessu, sem stefnandi hugðist reyna að koma ætlaðri skuld Norræna útflutningsfélagsins hf. í skjól tryggingarbréfsanna.

T. d. hafi stefnandi ekki talið sig hafa ástæðu til að krefjast staðfestingar veðréttanna, þegar hann stefndi Norræna útflutningsfélaginu hf. í júní 1993, sem honum hefði þó verið í löfa lagið og eðlilegast í málinu, hefði hann talið sig eiga veðréttindin. Þá sé stefndu kunnugt um, að allöngu eftir að viðaukarnir voru undirritaðir af hálfu Norræna útflutningsfélagsins hf., hafi

ábyrgðadeild stefnanda óskað eftir því við lögfræðideild stefnanda, að hún sæi um að tryggja skuldir félagsins með veði samkvæmt tryggingarbréfunum.

Þá bendi löghaldsaðgerðir stefnanda árið 1992 ekki til þess, að stefnandi hafi talið sig eiga veð til tryggingar kröfum í viðkomandi eignum.

2. Jafnvel þótt talið verði, að lögleg veðsetning hafi stofnast í eignum stefndu með undirritun þeirra f. h. Norrex hf., sé víxillinn vegna ábyrgðar 6324 greiddur upp (dómkrafan á Norrex), og stefnandi hafi því farið út fyrir umboð sitt við útfyllingu víxilsins.

Stefnandi hafi viðurkennt, að nýtt lán hafi verið tekið hjá nýjum kröfuhafa, BNE-bankanum, með nýrri ábyrgð, sem sé með nýju númeri, 7071, og þá hafi skuld, sem tryggð var með ábyrgð nr. 6324, verið greidd. Ágreiningslaust sé því, að ábyrgð nr. 6324 sé greidd. Umræddur tryggingarvíxill, sem stefnt var út af í málinu í Héraðsdómi Reykjavíkur, hafi verið vegna ábyrgðar nr. 6324 og eingöngu náð til hennar og láns hjá Fællesbanken í Kaupmannahöfn. Umboð til útfyllingar þess víxils hafi eingöngu náð til ábyrgðar nr. 6324, og eftir að sú ábyrgð var greidd, hafi stefnanda verið óheimilt að fylla út víxilinn, sem þá hafi verið fallinn úr gildi. Norræna útflutningsfélaginu hafi ekki verið unnt að hafa þá vörn uppi í víxilmálinu á sínum tíma, að víxillinn væri greiddur, vegna þess að málið hafi verið höfðað samkvæmt 17. kafla eml. Stefndu komi hins vegar þeirri vörn að í þessu máli. Þar sem nú hafi verið sýnt fram á, að víxillinn var að fullu greiddur og þar með dómkrafan, þegar stefnt var í víxilmálinu, leiði það til þess, að hugsanlegur veðréttur hafi þá þegar verið fallinn niður.

3. Í raun sé öll skuld á bak við veðréttina greidd og veðbréfin afturkölluð.

Ágreiningslaust sé, að bréfin voru upphaflega gefin út til að tryggja nánar tilgreindar persónulegar skuldir stefnda, Jóns Einars. Engin krafa sé lengur á bak við tryggingarréttindin. Stefnandi hafi ekki sýnt fram á, að hann eigi lengur neinar kröfur á stefnda persónulega. Stefndi, Jón Einar, hafi sagt upp öllum viðskiptum við stefnanda og krafist afhendingar bréfanna gegn greiðslu á því, sem að réttum lögum kunni að hvíla á eignunum. Nú sé allt greitt og veðréttindin því fallin niður. Því sé mótmælt, að stefnandi hafi eignast veðrétt vegna annarra skulda en þeirra, sem stefndi, Jón Einar, bar persónulega ábyrgð á. Dómkröfu (vixilkröfu) á hendur Norræna útflutningsfélaginu hf. hafi verið mótmælt sem rangri og fullgreiddri, og stefnandi hafi ekki sýnt fram á í málinu, að hann eigi aðrar og réttmætar kröfur á hendur því félagi.

Þá hafi veðin verið afturkölluð, og lögvarðir hagsmunir séu ekki á bak við kröfu stefnanda.

4. „Viðaukarnir“ séu ógildir af formsástæðum (t. d. engin hámarksfjárhæð, ekki endanlega ákveðið).

5. „Viðaukarnir“ á veðbréfunum gefi ekki annað og meira í skyn en orðalag þeirra beinlínis kveði á um, þ. e., að þeir nái ekki til annarra skulda Norrex hf. en þeirra, sem þá voru í gildi, 30. 1. 1987 (ekki til væntanlegra skulda), en þær séu nú að fullu greiddar.

Varakröfur sínar reisir stefndi á eftirfarandi í aðalatriðum:

6. Viðaukarnir nái ekki til aukagreiðslna.

7. Viðaukarnir nái ekki til skuldbindinga vegna ábyrgða (sem eru ekki sérstaklega nefndar í viðaukunum og sums staðar jafnvel ekki í meginmáli bréfanna).

8. Gengisviðmiðun ákvarðist í íslenskum krónum á útgáfudegi viðaukanna, 30. 1. 1987.

Viðaukarnir séu því breyting á meginmáli bréfanna um þau atriði, sem þeir taki til, og verði ekki túlkaðir á annan veg.

Niðurstaða.

Á sama tíma og stefndi, Jón Einar Jakobsson, og eiginkona hans, Helga Gudrun Jakobsson, undirrita framangreinda viðauka við tryggingarbréf þau, er mál þetta varða, var stefnandi að opna háa erlenda ábyrgð fyrir Norræna útflutningsfélagið – Norrex hf., sem stefndi og eiginkona hans voru stjórnarmenn í. Sama dag er stefnanda af hálfu þess félags afhent tryggingarvígildisveðublað, út gefið af stefnda f. h. félagsins, en án persónulegrar ábyrgðar hans eða annarra stjórnarmanna, að fjárhæð USD 509.450, óútfyllt, að því er varðar útgáfudag og gjalddaga, en með skriflegu umboði til stefnanda til útfyllingar, til tryggingar ábyrgð stefnanda á ábyrgð nr. 301–6324, út gefinni 30. 1. 1987 til Fællesbanken, Kaupmannahöfn, vegna láns, að fjárhæð USD 509.450.

Sýnt þykir þrátt fyrir andmæli stefnda og eiginkonu hans, að tilgangur viðaukanna á tryggingarbréfin hafi verið sá að veita stefnanda tryggingu vegna hinnar erlendu ábyrgðar, sem stefnandi stofnaði sama dag og að þetta hafi stefnda og eiginkonu hans verið ljóst eða mátt vera ljóst.

Eins og atvikum er háttað í máli þessu, þykir undirritun stefnda á viðaukana fela í sér gilda yfirlýsingu um, að tryggingarbréfin skuli vera til tryggingar skuldum Norræna útflutningsfélagsins – Norrex hf. við stefnanda, enda þótt hann hafi ritað undir viðaukana f. h. félagsins. Um var að ræða gilt loforð um veðsetningu, gefið af aðila, sem hafði heimild til að ráðstafa veði.

Þau sjónarmið stefnda, að viðaukana beri að skýra þröngt og viðsemj-

anda í hag, þar sem þeir séu samdir af lögfræðideild ríkisbanka, sem hafi sérfræðipækkingu á þessu sviði, og að viðsemjandi ríkisbanka megi treysta því, að skrifleg ákvæði og skjöl frá hans hendi séu nákvæm og greinileg um þau atriði, sem máli skipti, haggja ekki framangreindri niðurstöðu. Þótt stefnandi hafi ekki fyrr en í máli þessu reynt að nýta sér þá veðrétti, sem hann öðlaðist með viðaukunum, þykir ekki sýnt, að hann hafi talið, að engin veðsetning hafi farið fram.

Samkvæmt framanskráðu telst gild veðsetning hafa verið gerð í eignarhlutum stefnda í Aðalstræti 9, Reykjavík, er áðurgreindir viðaukar voru undirritaðir.

Eins og áður getur, opnaði stefnandi erlenda ábyrgð nr. 6324 fyrir Norræna útflutningsfélagið, – Norrex hf. hjá Fællesbanken í Kaupmannahöfn, að fjárhæð USD 509.450, sama dag og viðaukarnir voru undirritaðir og stefnanda afhentur „tryggingarvixill“ vegna ábyrgðarinnar, út gefinn af félaginu.

Stefndi fór þess á leit við stefnanda með bréfi, dagsettu 22. febrúar 1991, að sú breyting yrði gerð á ábyrgð nr. 6324, að ábyrgðin tæki nú til BNE Swedbank í Lúxemborg, sem fallist hefði á að veita lán með sömu kjörum og félagið teldi hentugra að eiga viðskipti við. Stefnandi féllst á þessa beiðni, og í kjölfar þess var, eins og í málavöxtum getur, gengið frá láninu hjá danska bankanum, en ábyrgðin flutt yfir til bankans í Lúxemborg og henni gefið nýtt númer, 7071.

Með hliðsjón af þessum atvikum ber því að líta svo á, að gert hafi verið ráð fyrir því, að sami tryggingarvixill og gefinn var út vegna ábyrgðar 6324 væri framvegis til tryggingar ábyrgð 7071, sem kom í stað hinnar að beiðni félagsins.

Fyrir liggur dómur Héraðsdóms Reykjavíkur vegna umrædds víxils, þar sem Norræna útflutningsfélagið er dæmt til að greiða andvirði hans í íslenskum krónum auk dráttarvaxta og málskostnaðar. Stefndi hefur ekki sýnt fram á, að sú krafa sé greidd.

Þeim málsástæðum stefnda, að viðaukarnir séu ógildir af formsástæðum og að þeir nái ekki til annarra skulda Norræna útflutningsfélagsins en þeirra, sem fyrir voru 30. janúar 1987, er hafnað. Í viðaukunum kemur skýrt fram, að um þá gildi öll ákvæði tryggingarbréfanna óbreytt. Í undirritun veðeigenda fólst því, að öll ákvæði tryggingarbréfanna skyldu gilda um þær skuldir, sem viðaukunum var ætlað að tryggja.

Með sömu rökum ber að hafna varakröfum stefnda.

Samkvæmt því, sem að framan getur, ber því að staðfesta veðrétti stefnanda, Búnaðarbanka Íslands, samkvæmt þremur tryggingarbréfum, út gefn-

um af stefnda, Jóni Einari Jakobssyni, 21. janúar 1981, þinglýsingarskjal nr. 1443/81, 12. febrúar 1985, þinglýsingarskjal nr. 13228/85, og 1. júlí 1985, þinglýsingarskjal nr. 27961/85, í þar greindum eignarhlutum stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, fyrir kröfum stefnanda á hendur Norræna útflutningsfélaginu hf. samkvæmt dómi Héraðsdóms Reykjavíkur, upp kveðnum 28. febrúar 1994, að fjárhæð 28.666.751,50 kr., auk dráttarvaxta og málskostnaðar, 286.000 kr.

Eftir atvikum þykir rétt, að hvor aðili beri sinn kostnað af máli þessu.

Mál þetta var upphaflega flutt 30. nóvember 1995, og átti sama dag að flytja mál nr. E-260/1995: Búnaðarbanki Íslands gegn Jóni E. Jakobssyni og Helgu Gudrun Jakobsson, sem er hliðstætt máli þessu. Flutningur þess máls féll niður vegna forfalla lögmanns stefndu, Helgu Gudrun. Til stóð að flytja það mál í desember 1995, en af því varð ekki fyrir en eftir áramót vegna sjúkrahússvistar stefnda, Jóns Einars. Var þá ákveðið að bíða með dómsuppsögu í máli þessu, þar til hitt málið yrði flutt, m. a. vegna vitnaframboðar í því máli, sem lagður yrði til grundvallar í málinu.

Málið var endurupptekið í febrúar 1996 og frestað til frekari gagnaöflunar, og var það síðan flutt 29. mars 1996 um leið og mál nr. E-260/1995.

Vegna embættisanna varð dómur eigi lagður á málið innan tilskilins tíma. Endurflutningi varð fyrst við komið 19. desember sl., en vegna jólaleyfis, veikinda og embættisanna varð enn dráttur á dómsuppsögu, og var málið því flutt að nýju 26. þessa mánaðar.

Finnbogi H. Alexandersson héraðsdómari kveður upp dóminn.

D ó m s o r ð:

Staðfestur er veðréttur stefnanda, Búnaðarbanka Íslands, samkvæmt þremur tryggingarbréfum, út gefnum af stefnda, Jóni Einari Jakobssyni, 21. janúar 1981, þinglýsingarnúmer 1443/81, 12. febrúar 1985, þinglýsingarnúmer 13228/85, og 1. júlí 1985, þinglýsingarnúmer 27961/85, í þar greindum eignarhlutum stefnda í fasteigninni Aðalstræti 9, Reykjavík, fyrir kröfum stefnanda á hendur Norræna útflutningsfélaginu hf. samkvæmt dómi Héraðsdóms Reykjavíkur, upp kveðnum 28. febrúar 1994, að fjárhæð 28.666.751,50 kr., auk dráttarvaxta og málskostnaðar, að fjárhæð 286.000 kr.

Málskostnaður fellur niður.